

Sygn. akt I ACa 213/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Ewa Popek
Sędzia:	SA Alicja Surdy
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Protokolant	sekr.sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu w dniu 4 lipca 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda i pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 15 stycznia 2013 r., sygn. akt IX GC 494/11

I. z apelacji pozwanego zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniża zasądzoną w punkcie I wyroku kwotę 64 569,59 zł do kwoty 56 428,44 (pięćdziesiąt sześć tysięcy czterysta dwadzieścia osiem 44/100) zł, w pozostałym zakresie powództwo oddala, zaś zasądzoną w punkcie III kwotę 2 896, 70 zł obniża do kwoty 2 065,32 (dwa tysiące sześćdziesiąt pięć 32/100) zł;

II. w pozostałej części apelację pozwanego oddala;

III. oddala w całości apelację powoda;

IV. znosi wzajemnie poniesione przez strony w postępowaniu apelacyjnym koszty procesu.

I A Ca 213/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 29 listopada 2011 roku Bank (...) Spółka Akcyjna w W. wnosił o:

- zasądzenia na swoją rzecz od (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty 156668,59zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz

- wydanie orzeczenia (...), że na poczet zapłaty kwoty zasądzonej powodowi ma być wydana z depozytu sądowego Sądu Rejonowego w K. kwota 92 099zł złożona tam stosownie do postanowienia z dnia 1 lipca 2010 roku wydanego w sprawie (...) przez Sąd Rejonowy w K..

Ponadto wnosił o zasądzenia na rzecz powodowej spółki kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Uzasadniając swoje roszczenie powód wskazał, że na podstawie umowy przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia 2009r. na zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy kredytu zawartej ze S. G. (1), zawartej w tym samym dniu, nabył własność 400 sztuk tuczników hodowanych w gospodarstwie (...).

Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 26 kwietnia 2010r. zawartej pomiędzy S. G. a (...) Sp. z o.o. w K., S. G. sprzedał 200 sztuk tuczników za cenę 92 099zł. Spółka (...) wobec zgłaszanych przez powoda i pozwanego roszczeń co do zapłaty na ich rzecz ceny sprzedaży tuczników, złożyła tę kwotę do depozytu sądowego w Sądzie Rejonowym w K..

Ponadto na podstawie umów sprzedaży z dnia 7 i 20 maja 2010r. 120 sztuk trzody zostało sprzedanych przez pozwanego (...) S.A. w W. zakładom (...) S.A. za cenę 37 056,52zł oraz 38 343,84zł.

Spółka (...) naruszyła własność 320 sztuk trzody chlewnej powoda, o wartości 167 898,84zł, co stanowi czyn niedozwolony, za który pozwana Spółka odpowiada wobec powoda jako właściciela tuczników. Równowartość sprzedanych 320 sztuk wynosi 167 898,84zł.

Z uwagi na to, że zadłużenie S. G. (1) z tytułu zawartej umowy kredytowej obecnie wynosi 156 668,59zł, powód ograniczył żądanie zapłaty do tej kwoty.

Pozwana Spółka (...) S.A. nie uznawała powództwa, podnosząc, że przedmiotem zawartych umów sprzedaży była trzoda chlewna, której była właścicielką na podstawie umów przewłaszczenia zawartych pomiędzy nią a S. G. (1) w dniach 6 lutego 2010r. i 12 marca 2010r.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 28 kwietnia 2009 roku pomiędzy S. G. (1) a Bankiem (...) SA w W. zawarta została umowa kredytu rewalwingowego Nr (...), w wysokości 168 000zł z przeznaczeniem na zakup warchlaków i pasz.

Kredyt został postawiony do dyspozycji kredytobiorcy w dniu 28 kwietnia 2009 roku z zastrzeżeniem spełnienia warunku ustanowienia zabezpieczenie w postaci m.in. przewłaszczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku tj. 400 sztuk tuczników znajdujących się w gospodarstwie we wsi M. (umowa Nr (...) – karty nr 21-23).

Tego samego dnia strony umowy kredytowej zawarły umowę przewłaszczenia 400 sztuk tuczników znajdujących się w gospodarstwie we wsi (...) z zastrzeżeniem warunku, że jeżeli wierzytelność zostanie spłacona w terminie oznaczonym w umowie kredytu lub w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy kredytu, prawo własności przedmiotu przewłaszczenia przechodzi automatycznie z powrotem na przewłaszczającego. Strony ustaliły wartość przedmiotu przewłaszczenia na kwotę 140 000,00 zł. P. zobowiązał się do wyodrębnienia przedmiotu przewłaszczenia i miejsca przechowywania przedmiotu przewłaszczenia poprzez utrzymanie oznaczenia w czasie obowiązywania umowy, prowadzenia ewidencji przedmiotu przewłaszczenia, składania informacji o stanie i ilości przewłaszczonych rzeczy.

S. G. (1) miał prawo do zbywania przedmiotu przewłaszczenia pod warunkiem równoczesnego zastąpienia go innymi rzeczami tego samego rodzaju, ilości, jakości i wartości (...) umowy przewłaszczenia karty nr 18-20).

Termin spłaty kredytu wyznaczony był na 27 kwietnia 2010 roku (umowa kredytu (...) k.22]. Umowa obejmowała okres kilku dostaw tuczniaka za względu na okres produkcyjny od 4-6 miesięcy. Niesporną okolicznością w sprawie jest, że w dacie 23 grudnia 2009r. S. G. (1) zakupił stado 380 sztuk tuczników i było to jedyne stado w jego gospodarstwie.

W dniu 6 lutego 2010 roku (...) Spółka Akcyjna w W. zawarła ze S. G. (1) umowę przewłaszczenia nr (...) 550 sztuk trzody chlewnej wstawionych w dniu 2 lutego 2010 roku na fermę (...) z przewidzianym terminem sprzedaży 30 czerwca 2010 roku, na zabezpieczenie wierzytelności przejmującego (...) S.A. z tytułu dostaw paszy lub prosiąt na kwotę 260000,00 zł. P. oświadczył, że przewłaszczone rzeczy są jego własnością, nie są obciążone prawami osób trzecich, w szczególności nie są przedmiotem bankowego zastawu lub przewłaszczenia (umowa przewłaszczenia – karta nr 28, karty nr 61-62, umowa sprzedaży z dnia 6 marca 2007 roku – karty nr 65-66).

W dniu 12 marca 2010 roku (...) Spółka Akcyjna w W. zawarła ze S. G. (1) umowę przewłaszczenia nr (...) 380 sztuk tuczników wstawionych w dniu 23 grudnia 2009 roku na fermę (...) z przewidzianym terminem sprzedaży 12 maja 2010r., na zabezpieczenie wierzytelności przejmującego z tytułu dostaw paszy na kwotę 190000,00zł. P. oświadczył, że przewłaszczone rzeczy są jego własnością, nie są obciążone prawami osób trzecich, w szczególności nie są przedmiotem bankowego zastawu lub przewłaszczenia (umowa przewłaszczenia – karta nr 29, karty nr 63-64).

W ocenie Sądu Okręgowego przedmiotem przewłaszczenia umowy z dnia 12 marca 2010r. były rzeczy, których właścicielem był Bank (...) S.A. w W. na mocy umowy z dnia 28 kwietnia 2009 roku.

Dnia 26 kwietnia 2010 roku S. G. (1) dostarczył firmie (...) Sp. z o.o. w K. 200 sztuk trzody chlewnej. Należność z tytułu ceny sprzedaży w kwocie 92099 zł Spółka uznała za sporną wobec otrzymania pism zastrzegających własność tego żywca zarówno od Banku (...) S.A. w W., jak i od (...) Spółki Akcyjnej w W., ze względu na zawarte ze S. G. (1) umowy przewłaszczenia (pismo z dnia 27 kwietnia 2010 roku – karta nr 24, faktura VAT z dnia 26 kwietnia 2010 roku – karta nr 25).

Z tego względu Spółka (...) złożyła w dniu 10 maja 2010 roku do Sądu Rejonowego w K. wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego spornej kwoty. Postanowieniem z dnia 1 lipca 2010 roku w sprawie o sygn. akt (...)Sąd Rejonowy w K. zezwolił (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. na złożenie do depozytu sądowego kwoty 92099 złotych, która to kwota mogła być wydana na wniosek osób uprawnionych pod warunkiem posiadania prawomocnego orzeczenia sądu rozstrzygającego spór o przedmiotową wierzytelność z tytułu sprzedaży trzody chlewnej (pismo z dnia 10 maja 2010 roku (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. – karta nr 27, postanowienie z dnia 1 lipca 2010 roku – karta nr 26).

W kwietniu 2010 roku S. G. (1) sprzedał we własnym imieniu na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w S. 80 sztuk trzody, zaś uzyskana kwota z tytułu ceny sprzedaży została wpłacona na jego rachunek i pomniejszyła kwotę kredytu.

W dniu 7 maja 2010 roku S. G. (1) dostarczył do (...) Spółki Akcyjnej w S. 80 sztuk tuczników ze swojego gospodarstwa. Faktura z dnia 17 maja 2010 roku wystawiona została przez (...) Spółkę Akcyjną w W., jako sprzedającego. Wierzytelność została przekazana przez kupującego na rachunek wystawcy faktury i wyniosła 37056,52 złotych (zgłoszenie zmiany stanu stada – karta nr 31, faktura pro forma z dnia 07 maja 2010 roku – karta nr 32, faktura z dnia 17 maja 2010 roku – karta nr 69).

W dniu 20 maja 2010 roku S. G. (1) dostarczył do (...) S.A. w S. 160 sztuk tuczników ze swojego gospodarstwa. Faktura z dnia 24 maja 2010 roku wystawiona została przez (...) Spółkę Akcyjną w W., jako sprzedającego. Wierzytelność została przekazana przez kupującego na rachunek wystawcy faktury i wyniosła 77487,68 złotych (zgłoszenie zmiany stanu stada – karta nr 33, faktura pro forma z dnia 21 maja 2010 roku – karta nr 34, faktura z dnia 24 maja 2010 roku – karta nr 72).

Sąd ustalił, że zwierzęta objęte umowami sprzedaży z dnia 7 i 20 maja w części dotyczącej 120 sztuk były objęte przewłaszczeniem na rzecz Bank (...) Spółki Akcyjnej w W..

Zadłużenie S. G. (1) z tytułu kredytu udzielonego przez Bank (...) Spółkę Akcyjną w W. zabezpieczonego przewłaszczeniem 400 sztuk trzody chlewnej wynosiło według stanu z dnia 29 listopada 2011 roku kwotę 156668,59zł (wyciąg z ksiąg Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. – karta nr 36).

Powyższych ustaleń Sąd dokonał w oparciu o przedstawione dokumenty, i zeznania świadków, z tym że zeznania świadka S. G. (1) w znacznym zakresie Sąd uznał za niewiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, że roszczenie powodowego Banku jest uzasadnione co do kwoty odpowiadającej cenie sprzedaży przez pozwanego zakładom (...) S.A. 80 sztuk tuczników na podstawie umowy z dnia 7 maja 2010r. w wysokości 37 056,52zł oraz na podstawie umowy z dnia 20 maja 2010r. do kwoty 27513,59zł .

Sąd Okręgowy uznał, że wprawdzie powód powoływał się w pozwie jedynie na podstawę odpowiedzialności pozwanej z tytułu czynu niedozwolonego – art. 415 kc, to powództwo jest uzasadnione także – przy nie zmienionej podstawie faktycznej - na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu - art. 405kc i n.

Sąd stwierdził, że działanie pozwanej zmierzające do uzyskania środków pieniężnych od (...) S.A. z tytułu dostarczonych jej tuczników, „przy założeniu posiadania przez (...) S.A. wiedzy” o zawartej pomiędzy S. G. a (...) S.A. umowie przewłaszczenia, uznać należy że w dacie 7 i 20 maja 2010r. pozwana miała świadomość braku podstawy prawnej do uzyskania ceny sprzedaży za 120 sztuk trzody, gdyż nie była właścicielką rzeczy sprzedanej.

W konsekwencji przyjął, że działania (...) S.A. naruszały zasady współzycia społecznego i dobre obyczaje kupieckie. Wprawdzie pozwana zaspakajała w ten sposób własne wierzytelności wobec S. G. (1), ale działanie to było krzywdzące, nieuczciwe i nielojalne wobec właściciela rzeczy – (...) S.A.

Sąd uznał, że pozwana działała z zamiarem wyrządzenia szkody powodowi, gdyż na podstawie pisma (...) z dnia 10 maja 2010r. wiedziała o sporze dotyczącym własności tuczników ze względu na trzy umowy przewłaszczenia [pismo z dnia 10 maja 2009r., k 27].

W ocenie Sądu Okręgowego zawarta pomiędzy S. G. a (...) S.A. umowa przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia 2009r. jest ważna. Dlatego później zawarta umowa przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. pomiędzy (...) S.A. a S. G. jest bezskuteczna, gdyż dotyczy rzeczy przewłaszczonych przez (...) S.A. na podstawie umowy z dnia 28 kwietnia 2009r.

Pochodzenie tuczników sprzedanych (...) [200 sztuk] jak i (...) S.A. [120 sztuk] na podstawie umów z dnia 7 i 20 maja 2010r., jako objętych umową przewłaszczenia na rzecz (...) S.A. z dnia 28 kwietnia 2009r., wynikał z zaznaczonych w umowach przewłaszczenia przewidywanych datach sprzedaży tuczników.

Umowy sprzedaży z dnia 7 i 20 maja 2010r. były ważne ale bezskuteczne. (...) S.A. nabyła własność na podstawie tych umów na podstawie art. 169§1kc . (...) S.A. przekazał na rzecz wystawcy faktur (...) S.A. cenę sprzedaży, ale pozwana nie była właścicielem tuczników.

Z tych względów roszczenie powoda jest uzasadnione na podstawie przepisów o odpowiedzialności deliktowej jak i na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Niewątpliwie bowiem doszło do wzbogacenia pozwanego kosztem powoda bez podstawy prawnej. Między tymi zdarzeniami istnieje związek przyczynowy.

Natomiast w pozostałej części roszczenie nie jest zasadne. Brak jest podstaw do zasądzenia od pozwanej spółki kwoty 92099,00 złotych. Powodowa spółka nie wykazała, ani nie udowodniła zgodnie z art. 6 k.c., podstawy takiego żądania. Kwota złożona do depozytu sądowego może być wydana na wniosek osób uprawnionych pod warunkiem posiadania prawomocnego orzeczenia sądu rozstrzygającego spór o przedmiotową wierzytelność z tytułu sprzedaży trzody chlewnej.

Podstawą żądania zasądzenia 92 099zł nie mogą być przepisy dotyczące odpowiedzialności kontraktowej, jak również deliktowej. Brak również przesłanek do uznania bezpodstawnego wzbogacenia po stronie pozwanej. Z tego względu, z uwagi na sposób sformułowania żądania roszczenie z pkt II pozwu jest niezasadne. Z treści żądania wynika, że powodowa spółka domagając się zasądzenia od pozwanej spółki kwoty z tytułu zbycia przez S. G. (1), działającego w imieniu własnym, na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. 200 sztuk tuczników żąda wskazania, że ma jej być wypłacona kwota z depozytu sądowego. Stron postępowania nie łączył żaden stosunek prawny, z którego

wynikałoby prawo dochodzenia kwoty wskazanej w pkt II pozwu i wynikającym z tego żądania, że na poczet zasądzonej kwoty ma być wydana kwota złożona do depozytu. Brak jest również żądania ustalenia prawa lub stosunku prawnego ze strony powodowej spółki i wykazania przesłanek wskazanych w art. 189 k.p.c. [w uzasadnieniu błędnie wskazano 198], w szczególności interesu prawnego i legitymacji biernej pozwanej spółki. Z tych względów Sąd w pozostałej części powództwo oddalił.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc uwzględniając, że powód wygrał proces w 41%. Wszystkie koszty postępowania wyniosły 15 887,08zł , a powód poniósł je w wysokości 12 270,08zł .

Od tego wyroku apelacje wniosły obydwie strony:

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach procesu. Wyrokowi zarzucał:

I. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę stwierdzenia, że powód nie wykazał interesu prawnego i legitymacji biernej pozwanej, stanowiących podstawę do ustalenia, że kwota sporna pomiędzy powodem a pozwaną w wysokości 92.099 zł,

złożona z mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 1 lipca 2010 r., sygn. (...)do depozytu sądowego jest sporna wyłącznie pomiędzy powodem a pozwaną w niniejszej sprawie, zaś legitymacja bierna w powództwie o ustalenie zaistniała w

wyniku niedostosowania się pozwanej do żądania powoda, skierowanego do niego wezwaniu z dnia 14.06.2011 r. (załącznik nr 13 do pozwu)

II. obrazę przepisów art. 191 i art. 189 k.p.c. poprzez bezpodstawne przyjęcie, że w niniejszym procesie o zapłatę, wynikającą z naruszenia prawa powoda przez pozwaną Sąd nie ustala, że naruszone prawo własności przysługuje powodowi, zaś rozstrzygnięcie komu przysługuje naruszone prawo w zakresie spornej kwoty zdeponowanej w depozycie Sądu Rejonowego w K. wymaga odrębnego procesu.

(...) S.A. wnosił o :

1) zmianę pkt. II i III zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie w pkt. II, że kwota 92.099 zł, złożona przez (...) Sp. z o.o. w K. za zezwoleniem Sądu Rejonowego w K. wydanym w sprawie (...)przysługuje powodowi oraz poprzez orzeczenie w pkt. III zwrotu przez pozwaną na rzecz powoda kosztów postępowania w pierwszej instancji w pełnej wysokości tj. w kwocie 12.270 zł,

2) zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania w II instancji, obejmujących wynagrodzenie radcy prawnego wg norm przepisanych za udział w tym postępowaniu oraz opłatę sądową uiszczoną od niniejszej apelacji.

Pozwana (...) S.A. zaskarżyła wyrok w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach procesu. Wyrokowi zarzucała naruszenie:

I. przepisów prawa procesowego:

1. art. 233 § 1 k.p.c. - poprzez brak wszechstronnej oceny całokształtu materiału dowodowego przedmiotowej sprawy i dokonanie jego dowolnej oceny, w następstwie czego Sąd I Instancji dokonał błędnych ustaleń faktycznych, polegających na błędnym przyjęciu, iż:

- powodowi przysługuje roszczenie w stosunku do pozwanej z tytułu umów zbycia tuczniaka w dniach 7 maja 2010 r. oraz 20 maja 2010 r. na rzecz firmy (...) S.A., podczas gdy ich zawarcie i otrzymane z nich należności były przedmiotem wzajemnych rozliczeń pomiędzy pozwaną a S. G. (1) wynikających z zawartych umów o przewłaszczenie na zabezpieczenie z dnia 06 lutego 2010 r. i 13 marca 2010 r., których powód nigdy nie był stroną,

- pozwana ponosi odpowiedzialność za szkodę powstałą po stronie powoda, w związku z tym, iż otrzymał zapłatę od firmy (...) S.A. za tuczniki, które zostały dostarczone dla niej przez S. G. (1),
- pomiędzy działaniem pozwanej zmierzającym do uzyskania środków pieniężnych od firmy (...) S.A. za sprzedany tucznik przez S. G. (1), a szkodą powstałą po stronie powoda istniał adekwatny związek przyczynowy,

- korzyść majątkowa w związku ze zbyciem tucznika w dniach 7 maja 2010 r. oraz 20 maja 2010 r. na rzecz firmy (...) S.A. została uzyskana bez podstawy prawnej, kosztem powstania zubożenia po stronie powoda, jak również istnienie między tymi faktami ścisłego związku;

2. art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. - poprzez błędne orzeczenie o kosztach procesu w przedmiotowej sprawie polegające na tym, iż Sąd bezpodstawnie zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 896,70 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, podczas gdy roszczenia powoda zostały uwzględnione jedynie w wysokości 41 % żądania pozwu, w związku z czym powództwo co do pozostałej części 59 % zostało oddalone zgodnie z żądaniem pozwanej. Oznacza to, iż to pozwana wygrała przedmiotową sprawę, a nie powód. W konsekwencji koszty procesu powinny być zasądzone od powoda na rzecz pozwanej, a nie na odwrót jak to błędnie uczynił Sąd w wydanym przez siebie orzeczeniu.

II przepisów prawa materialnego :

1. art. 361 § 1 k.c. — poprzez błędne uznanie, iż pomiędzy działaniami pozwanej zmierzającymi do uzyskania środków pieniężnych od firmy (...) S.A. za sprzedany tucznik przez S. G. (1) a szkodą powstałą po stronie powoda istniał adekwatny związek przyczynowy. W konsekwencji Sąd błędnie uznał, iż pozwana ponosi odpowiedzialność za powstałą po stronie powoda szkodę.

2. art. 405 k.c. - poprzez błędne uznanie, iż zbycie tucznika w dniach 7 maja 2010 r. oraz 20 maja 2010 r. na rzecz firmy (...) S.A. spowodowało uzyskanie korzyści majątkowej bez podstawy prawnej u pozwanej, kosztem powstania zubożenia po stronie powoda, jak również istnienie między wskazanym wzbogaceniem i zubożeniem ścisłego związku.

Pozwana Spółka wносиła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej Spółki kosztów procesu za I i II instancję.

Obydwie strony wносиły o oddalenie apelacji przeciwników.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna.

Powód w ocenie Sądu Apelacyjnego nie kwestionuje ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, a jedynie jego ocenę prawną, co do braku podstaw do uwzględnienia w części roszczenia powoda. Apelacja powoda opiera się na zarzucie naruszenia art. 189 kpc poprzez zakwestionowanie stanowiska Sądu Okręgowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji jest w tym zakresie prawidłowe aczkolwiek wymaga uzupełnienia.

Zgodnie z art. 321 § 1 kpc Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

Związanie sądu przy wyrokowaniu żądaniem jest wyrazem obowiązywania w postępowaniu cywilnym zasady dyspozytywności, zgodnie z którą to powód decyduje nie tylko o wszczęciu postępowania, ale także o zakresie rozstrzygnięcia sprawy (A. Jakubecki, Naczelne zasady postępowania cywilnego w świetle nowelizacji kodeksu

postępowania cywilnego (w:) Czterdziestolecie kodeksu postępowania cywilnego, Kraków 2006, s. 351 i cytowana tam literatura).

W świetle art. 321 przy wyrokowaniu sąd nie może orzekać co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem powoda, ani zasądzić ponad żądanie. Niedopuszczalność wyrokowania co do przedmiotu nieobjętego żądaniem oznacza niemożność objęcia rozstrzygnięciem innych roszczeń niż przedstawione przez powoda. Zakaz zasądzenia ponad żądanie oznacza zaś, że sąd jest związany określonym przez powoda zakresem roszczenia sprecyzowanym w pozwie, bądź ostatecznie doprecyzowanym w toku postępowania [art. 187 kpc] .

W ocenie Sądu Apelacyjnego - jak zresztą wskazał Sąd Okręgowy – sprecyzowane w pozwie żądanie powoda nie dawało podstawy do uznania, że przedmiotem roszczenia jest rozstrzygnięcie - w trybie art. 189 kpc, sporu o prawo do wypłacenia złożonej do depozytu sądowego kwoty 92 099zł.

Powód określił swoje roszczenie w pkt I pozwu jako żądanie zasądzenia kwoty 92 099zł od pozwanego (...) S.A. tytułem należnej mu kwoty odszkodowania z czynu niedozwolonego. Natomiast żądanie określone w pkt II wskazywało wyłącznie sposób zaspokojenia wierzytelności odszkodowawczej powoda wobec pozwanego, określonej w pkt I. W zakresie kwoty 92 099zł żądanie sprecyzowane w pkt II pozwu było zatem funkcjonalnie związane z roszczeniem określonym w pkt I i stanowiło jedna całość. Powód żądał zasądzenia od pozwanego 92 099zł tytułem odszkodowania i zaliczenia na poczet tej kwoty, sumy zdeponowanej w Sądzie Rejonowym w K..

Słusznie, chociaż być może niewystarczająco precyzyjnie, Sąd Okręgowy stwierdził, że roszczenie powoda o zasądzenie od pozwanej Spółki 92 099zł w żaden sposób nie zostało udowodnione, gdyż co do tej kwoty strony procesu nie pozostawały w żadnym stosunku cywilnoprawnym. Żądanie zasądzenia tej kwoty od pozwanej nie było ani uzasadnione w reżimie odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu czynu niedozwolonego – gdyż powód nie poniósł w tym zakresie żadnej szkody, skoro kwota ta zdeponowana jest w Sądzie Rejonowym w K. i ma być wypłacona osobie uprawnionej. Ani tym bardziej w reżimie odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, skoro spór o prawo do wypłacenia tej kwoty z depozytu nie został rozstrzygnięty, a zatem o przesunięciu majątkowym z majątku powoda do majątku pozwanego nie może być mowy.

Stanowisko powoda w sprawie wydaje się wynikać z niezrozumienia konieczności rozstrzygnięcia sporu o prawo do zdeponowanej kwoty w odrębnym procesie, przedmiotem którego będzie ustalenie komu z roszczących prawo do tej kwoty ma ona być wypłacona. Taki proces musi toczyć się przeciwko wszystkim podmiotom roszczącym, bądź mogącym rościć prawo do wypłacenia zdeponowanej kwoty [tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 19 maja 1951r., C 27/51, Lex 160309, oraz T. Demendecki . Komentarz do art. 693⁽¹⁴⁾ kpc, Lex].

Z tego względu spór o prawo do kwoty złożonej do depozytu sądowego nie może toczyć się w sprawie przeciwko jednemu pozwanemu - Spółce (...) S.A. Pozwanym w sprawie powinien być także S. G. (1). Był on bowiem uczestnikiem postępowania o wpłacenie kwoty do depozytu sądowego [postanowienie k. 26]. On był stroną umowy sprzedaży i wystawcą faktur dla Spółki (...) [k. 25] z tytułu sprzedaży 200 sztuk tuczników z 26 kwietnia 2010r. On był stroną umów przewłaszczenia jako przewłaszczający zawieranych z (...) S.A. jak i ze Spółką (...) S.A. Ponadto umowa sprzedaży zawarta została przed terminem wymagalności kredytu, którą umowa przewłaszczenia zawarta z (...) S.A. zabezpieczała. Przypomnieć bowiem należy, że umowa kredytowa przewidywała udzielenie kredytu do 27 kwietnia 2010r.[(...) umowy kredytowej k. 22], a zdeponowana kwota stanowiła cenę zapłaty z tytułu umowy sprzedaży z dnia 26 kwietnia (...), co może mieć wpływ na ocenę komu zdeponowana kwota winna być wypłacona. Powyższe wątpliwości mogą być rozstrzygnięte wyłącznie w sprawie o ustalenie prawa do wypłacenia zdeponowanych kwot, z udziałem wszystkich trzech podmiotów - (...) S.A., (...) S.A. i S. G. (1). Nie jest znane stanowisko S. G. (1) – jako strony w procesie, co do kwestii komu powinna być wypłacona kwota 92 099zł .

W tym stanie sprawy w ocenie Sądu Apelacyjnego nie było żadnych podstaw by sprecyzowane przez powoda w pozwie żądanie kwalifikować jako powództwo o ustalenie na podstawie art. 189 kpc, komu z uprawnionych winna być wypłacona kwota 92 099zł zdeponowana w Sądzie Rejonowym w K.. Skoro żądanie opisane w pkt II pozwu stanowiło

funkcjonalną całość z żądaniem zasądzenia kwoty 92 099zł w pkt I, oddalenie powództwa w zakresie pkt I skutkowało koniecznością oddalenia powództwa w zakresie pkt II.

W apelacji powód ograniczył zakres zaskarżenia i nie kwestionował oddalenia przez Sąd żądania z pkt I pozwu zasądzenia od pozwanej Spółki 92 099zł. We wnioskach apelacyjnych wnosił wyłącznie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie w pkt II, że kwota 92 099zł złożona przez (...) Sp. z o.o. w K. za zezwoleniem Sądu Rejonowego w K. wydanym w sprawie (...) przysługuje powodowi.

W ocenie Sądu Apelacyjnego tak sprecyzowane żądanie nie jest tożsame z żądaniem sprecyzowanym przed Sądem Okręgowym. Jest roszczeniem nowym. Zgodnie z art. 383 kpc występowanie w postępowaniu apelacyjnym z nowymi roszczeniami nie jest dopuszczalne. W okolicznościach sprawy niniejszej zmiana taka jest niedopuszczalna także z tego względu, że rozpoznanie takiego roszczenia wymagałoby wezwania do udziału w sprawie na podstawie art. 195 § 1 i 2 kpc w charakterze pozwanego obok (...) S.A. także S. G. (3), co z uwagi na niedopuszczalność przekształceń podmiotowych na tym etapie postępowania z mocy art. 391 § 1 kpc, jest niedopuszczalne.

Mając powyższe na uwadze apelacja strony powodowej podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

Odnosząc się do apelacji strony pozwanej należy uznać, że zarzuty apelacji formułowane jako naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 kpc nie dotyczą ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, lecz przyjętej przez Sąd kwalifikacji prawnej roszczenia powodowego Banku. Nie są zatem zarzutami dotyczącymi naruszenia przez Sąd prawa procesowego lecz uzupełniają zarzuty apelacji dotyczące naruszeń prawa materialnego. Kwestionują uznanie przez Sąd zasadności roszczenia w oparciu o przepisy dotyczące odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych bądź na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

W tym miejscu podnieść należy, że pozwany w apelacji nie kwestionował dopuszczalności kwalifikacji roszczenia powoda o zapłatę na podstawie obu tych instytucji, mimo że powód w pozwie swoje roszczenie wywodził wyłącznie z tytułu czynu niewolonego. Zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 321 § 1 kpc nie został podniesiony w apelacji. Z tych względów Sąd Apelacyjny w dalszej części uzasadnienia odniesie się do obydwu podstaw roszczenia powoda.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest wystarczających podstaw do uznania odpowiedzialności deliktowej pozwanej Spółki (...) S.A. wobec powodowego Banku. Warunkiem koniecznym uznania, że pozwana dopuściła się deliktu wobec powoda zawierając ze S. G. (1) umowę przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. jest udowodnienie zmywu pomiędzy S. G. (1) a Spółką (...) S.A. w celu pokrzywdzenia powodowego Banku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił zeznania przesłuchanego w charakterze świadka S. G. (1). Niewiarygodne są jego zeznania, że zawierając umowę przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. na rzecz (...) S.A. stada 380 tuczników, nie miał rozeznania, że stado to stanowiło własność powoda (...) S.A. na podstawie umowy przewłaszczenia z dnia 27 kwietnia 2009r. Wprowadzenie nowego stada w dniu 23 grudnia 2009r., przy braku innych tuczników w tym czasie na jego gospodarstwie, stanowiło jedynie element wykonywania umowy przewłaszczenia z dnia 27 kwietnia 2009r. na rzecz (...) S.A. Zgodnie bowiem z (...)tej umowy S. G. (1) miał prawo zbywać przedmiot przewłaszczenia pod warunkiem równoczesnego zastępowania go innymi rzeczami. Zatem wprowadzenie nowego stada do gospodarstwa, w którym w dacie 23 grudnia 2009r. nie było żadnego innego stada należy rozumieć jako „zastąpienie” starego stada nowym w rozumieniu (...) umowy przewłaszczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego S. G. dopuścił się deliktu wobec (...) S.A. poprzez zawarcie umowy przewłaszczenia stada na rzecz (...) S.A. wiedząc, że nie jest właścicielem stada ze względu na wcześniej zawartą umowę przewłaszczenia tego samego stada na rzecz (...) S.A. Działaniem swym wypełnił wszystkie znamiona przestępstwa przywłaszczenia. Nie jest to jednak okoliczność wystarczająca do przypisania dopuszczenia się czynu niedozwolonego przez (...) S.A. wobec (...) S.A., a w konsekwencji nie uzasadnia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej Spółki wobec powodowego Banku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest dowodów na okoliczność, że pozwana Spółka (...) S.A. wiedziała, że przedmiot umowy przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. był własnością (...) S.A. na podstawie umowy przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia 2009r. Tym bardziej że w (...) umowy z dnia 12 marca 2010r. S. G. (1) wyraźnie oświadczył, że przedmiot przewłaszczenia jest jego własnością, i nie jest obciążony prawami osób trzecich [umowa k. 29]. Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika, że Sąd uznał odpowiedzialność pozwanej Spółki na podstawie art. 415 kc „przy założeniu”, że pozwana Spółka o istnieniu umowy przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia wiedziała [str. 15 uzasadnienia]. Takie „założenie” jest niewystarczające dla przypisania pozwanej odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego. Warunkiem odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej Spółki jest udowodnienie wszystkich przesłanek odpowiedzialności deliktowej – winy, szkody i związku przyczynowego. Jedynie „założenie” istnienia wiedzy Spółki (...) S.A. w dniu 12 marca 2010r. o zawartej w dniu 28 kwietnia umowie przewłaszczenia nie wystarcza do przypisania pozwanej Spółce, dopuszczenia się czynu niedozwolonego wobec powodowego Banku.

Natomiast roszczenie powodowego Banku o zasądzenie kwoty zapłaconej przez (...) S.A. Spółce (...) S.A. z tytułu sprzedaży 120 sztuk trzody w dniach 7 i 20 maja 2010r. jest uzasadnione na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Zasadność roszczenia powoda wymaga rozważenia dwóch kwestii:

1/ czy S. G. (1) był uprawniony do przeniesienia własności stada na rzecz Spółki (...) SA na podstawie umowy przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. ?, oraz

2/ czy Spółka (...) SA nabyła prawo własności stada na podstawie w/w umowy?

Zgodnie z zawartą pomiędzy S. G. (1) a (...) S.A. umową przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia 2010r, S. G. (1) na podstawie (...) zatrzymywał przedmiot przewłaszczenia w swoim władaniu w charakterze przechowawcy, a na podstawie § 8 pkt 1 umowy był uprawniony do zbywania przedmiotu przewłaszczenia.

W doktrynie zarysowała się różnica poglądów dotycząca stosunku prawnego będącego podstawą prawną zbywania [nabywania] lub zużywania [przetwarzania] przez dłużnika rzeczy oznaczonych co do gatunku w umowie przewłaszczenia [J. Gołaczyński. Przewłaszczenie na zabezpieczenie. Wydawnictwo Stowarzyszenia notariuszy . Poznań 1998. s. 192 i n.] .

Zwraca się uwagę na sprzeczność wynikającą z przyjęcia umowy przechowania jako podstawy prawnej zbywania przez dłużnika rzeczy oznaczonych co do gatunku, które są przedmiotem przewłaszczenia. W przypadku rzeczy oznaczonych co do gatunku mogłyby mieć zastosowanie jedynie przepisy o przechowaniu nieprawidłowym na podstawie art. 845 kc. Wynika z nich, że przechowawca, będąc właścicielem rzeczy może nimi rozporządzać w sposób dowolny. Jest jedynie zobowiązany do zwrotu tej samej ilości rzeczy oznaczonych co do gatunku, wg przepisów o zwrocie pożyczki.

Z tego względu uznaje się, że przyjęcie przechowania nieprawidłowego jako podstawy uprawnienia dłużnika do zbywania przedmiotu przewłaszczenia byłoby sprzeczne z celem przewłaszczenia na zabezpieczenie. Istotą bowiem umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie jest istnienie prawa własności po stronie wierzyciela przez cały czas trwania umowy. Prawem zabezpieczającym wierzytelność jest bowiem prawo własności rzeczy przewłaszczonej. Przyjęcie konstrukcji przechowania niewłaściwego skutkowałoby utratą prawa własności rzeczy przewłaszczonych przez wierzyciela. Właścicielem rzeczy przewłaszczonej byłby nadal dłużnik, który z mocy umowy przechowania nieprawidłowego zobowiązany byłby do zwrotu rzeczy przechowującemu, ale po ustaniu stosunku.

Z tego względu zapis w (...)umowy przewłaszczenia z dnia 28 kwietnia 2009r. , że przewłaszczający zatrzymuje przedmiot przewłaszczenia w swoim władaniu w charakterze przechowawcy, należy rozumieć wyłącznie jako uprawnienie przewłaszczającego do zachowania rzeczy w dzierżeniu. Natomiast prawo do zbywania przedmiotu przewłaszczenia – określone w (...) jako zastrzeżone pod warunkiem równoczesnego zastąpienia go innymi rzeczami. P. dokonując zbywania i zastępowania zbytych rzeczy przewłaszczonych przez cały czas umowy działa w imieniu i na

rzecz właściciela rzeczy, którym jest wierzyciel. Zatem własność rzeczy przewłaszczonej przez cały czas trwania umowy pozostawała własnością wierzyciela – (...) S.A.

Z tych względów umowę przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r. zawartą pomiędzy S. G. (1) a (...) Spółką S.A., przedmiotem której były tuczniki stanowiące własność powodowego Banku na podstawie umowy przewłaszczenia zawartej ze S. G. (1) w dniu 28 kwietnia 2009r. uznać należy za nieważną. S. G. (1) nie był osobą uprawnioną do zbycia stada.

S. G. (1) – jak wskazano wcześniej, wiedział, że na podstawie tej umowy dokonuje powtórnego przewłaszczenia stada, które nie było jego własnością. Wiedział, że właścicielem stada jest (...) S.A. Pomimo to złożył pozwanej Spółce oświadczenie, że jest właścicielem stada, a przedmiot przewłaszczenia nie jest obciążony prawami osób trzecich. Umowę zawarł w celu zaspokojenia wierzytelności (...) S.A. wobec niego z tytułu dostarczonych pasz. Zatem zachowanie S. G. (1) spełniało znamiona występku przywłaszczenia w rozumieniu art. 284 § 1kk.

Umowa przewłaszczenia jest umową zbycia rzeczy, gdyż jej skutkiem jest przeniesienie własności rzeczy przewłaszczonej. Skuteczność nabycia prawa własności rzeczy ruchomej od nieuprawnionego zbywcy uzależniona jest od tego czy nabywca rzeczy od osoby nieuprawnionej działa w dobrej wierze art. 169 § 1 kc. Pamiętać należy, że zgodnie z art. 7 kc jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Jednakże uznanie działania S. G. (1) jako wypełniające znamiona ustawowe występku przywłaszczenia skutkuje koniecznością oceny skuteczności nabycia prawa własności przez (...) S.A., na podstawie umowy przewłaszczenia z dnia 12 marca 2010r., w reżimie prawnym art. 169 § 2 kc. W myśl tego przepisu jeżeli rzecz zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela zostaje zbyta przed upływem lat trzech od chwili jej zagubienia, skradzenia lub utraty, nabywca może uzyskać własność dopiero z upływem powyższego trzyletniego terminu, o ile przez cały ten okres działał w dobrej wierze.

Pojęcie „rzeczy utraconych w inny sposób” przez właściciela obejmuje rzeczy, które wyszły spod faktycznego władztwa właściciela wbrew jego woli lub bez udziału tejże” (zob. J.St. Piątowski (w:) System..., s. 301; por. także A. Gola, Nabycie..., s. 52; A. Szpunar, Nabycie..., s. 114).

Skoro umowa przewłaszczenia stada tuczników z dnia 28 kwietnia 2009r. zawarta pomiędzy S. G. (1) a (...) SA była ważna, a przedmiot umowy znajdował się jedynie w dzierżeniu S. G. (1), to nie miał on prawa do zbycia stada poprzez zawarcie umowy przewłaszczenia na rzecz (...) S.A. w dniu 12 marca 2010r. Do przewłaszczenia rzeczy na rzecz (...) S.A. doszło wbrew woli (...) S.A. aktualnego właściciela stada, który w momencie podjęcia przez S. G. (1) zamiaru o ponownym przewłaszczeniu stada, utracił je w inny sposób w rozumieniu art. 169 § 2 kc. Tym samym uznać należy, że prawo własności stada (...) S.A. mogłoby nabyć dopiero z dniem 12 marca 2013r., będąc przez cały ten okres w dobrej wierze. Z uwagi na zawiśnięcie niniejszego procesu w grudniu 2011r. przyjęcie dobrej wiary (...) S.A. jest niemożliwe. Wspomnieć należy także, że w doktrynie wyrażono także pogląd, iż przyjęcie kradzieży rzeczy, o którym mówi przepis art. 169 § 2 kc, odnosi się również do występku przywłaszczenia. Ogólnie bowiem można stwierdzić, że dyspozycja art. 169 § 2 kc obejmuje rzeczy, które wyszły spod władztwa faktycznego wbrew jego woli [J. G. ..., s.248, 249].

Z tych względów uznać należy, że do uzyskania przez pozwaną Spółkę (...) SA korzyści majątkowej w postaci przyjęcia zapłaty ceny z tytułu sprzedaży 80 sztuk tuczników w dniu 7 maja 2010r. i 40 sztuk tuczników w dniu 20 maja 2010r., doszło bez podstawy prawnej. Skoro zaś uprawnionym do przyjęcia zapłaty ceny w tej dacie, ze względu na wymagalność kredytu i niezaspokojenie wierzytelności kredytowej, był (...) S.A., jako właściciel stada, to uzasadniony jest wniosek, że do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego doszło kosztem powoda. Tym samym roszczenie o zapłatę uzasadnione jest na podstawie art. 405 kc.

Z tych względów zarzuty apelacji pozwanego uznać należało za bezzasadne.

Niezależnie od podniesionych przez pozwanego w apelacji zarzutów, zachodzi potrzeba zmiany wysokości zasądzonej kwoty.

Wskazać bowiem należy, że roszczenie powoda uzasadnione jest w zakresie 80 sztuk tuczników sprzedanych na podstawie umowy z dnia 7 maja 2010r. i 40 sztuk z wszystkich 160 sztuk sprzedanych umową z dnia 20 maja 2010r. Zatem roszczenie powoda uzasadnione jest w całości do kwoty wskazanej w fakturze VAT Nr (...) [k. 67 i 69] – 37 056,52 zł oraz do ¼ kwoty wskazanej w fakturze VAT Nr (...) [k.70, 72] – 19 371,92zł [¼ z kwoty 77487,67zł]. Faktura ta dotyczy bowiem sprzedaży 160 sztuk tuczników, a roszczenia powoda dotyczą kwoty odpowiadającej wartości 40 sztuk. Łącznie zatem należna powodowi kwota stanowi 56 428,44zł.

Z tych względów na podstawie art. 386 § 1 kpc Sąd Apelacyjny z apelacji pozwanego zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną w pkt I kwotę 64 569,59zł obniżył do kwoty 56 428,44zł.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny zmienił rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w pkt III wyroku gdyż na skutek obniżenia zasądzonej kwoty uznać należy, że powód wygrał proces w 36 % , zatem obciążają go koszty procesu w 64%.

Ponieważ wszystkie koszty procesu przed Sądem pierwszej instancji wyniosły 15 887,08zł, a powód poniósł je w wysokości 12 270,08zł co stanowi 77% wszystkich kosztów, należy mu się zwrot od pozwanego kwoty odpowiadającej 13% wszystkich kosztów, a zatem pozwany winien zwrócić powodowi koszty procesu w wysokości 2065,32zł.

Zarzuty pozwanego dotyczące wadliwego rozstrzygnięcia o kosztach procesu nie są uzasadnione gdyż rozstrzygnięcie o kosztach procesu oparte na art. 100 kpc polegające na stosunkowym rozdzieleniu kosztów musi uwzględniać wszystkie poniesione przez strony koszty w sprawie i udział każdej ze stron w ponoszeniu tych kosztów. Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w tym zakresie odpowiadało powyższym wymogom.

Wobec oddalenia zarzutów zawartych w apelacjach stron w całości i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji z powodu okoliczności nie podnoszonych przez strony w apelacjach, Sąd Apelacyjny zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu przed Sądem II instancji w oparciu o art. 100 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc.